

BULLETIN 93

December 2003

Contributie: minimaal €7,-per persoon/jaar.

Postbank nummer: 38.70.852

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: Mr. G. Schilperoort
Secretaris: P.J. Pot
Penningmeester: A.J. Dekker

Redactiecommissie:

Mr. G. Schilperoort
Mr. R. van der Waal

Conservator: B. Kolbach

Layout: C. Spruit

Inhoud

NIEUWS VAN DE REDACTIE	2
NIEUWE VRIENDEN	3
WAT DE KRANTEN ZEGGEN	4
DE VRAGENRUBRIEK	9
OVER KEUVELS, KLEPBROEKEN EN EEN FAMILIEGE- SCHIEDENIS	12
300 JAAR MERKLAPPEN	14
VRIENDENDAG 11 OKTOBER IN PUTTERSCHOEK	15
WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"	18
AANWINSTEN	22

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

In het vorige bulletin werd melding gemaakt van de slechte onderhoudstoestand van de gebouwen waarin de museumcollectie is gehuisvest. Dat geldt met name voor de hofstede “Oost-Leeuwenstein”.

Ook in de afgelopen maanden heeft de heer Kolbach de bestuurders van de Hoeksche Waardse gemeenten aangesproken op hun verantwoordelijkheid voor het behoud van het cultureel erfgoed. Helaas heeft dat nog niet geresulteerd in toezeggingen van extra subsidie voor het streekmuseum.

Op zaterdag 11 oktober is de jaarlijkse vriendendag gehouden, waarover u elders in dit bulletin een verslag aantreft van Will van Velsen.

In het programma was een boottocht over de Oude Maas opgenomen, met de bedoeling dat de vrienden de Hoeksche Waard eens vanaf het water zouden kunnen bekijken.

Door werkzaamheden aan de tunnel onder de Oude Maas ten behoeve van de hogesnelheidslijn, gold juist op die dag een algeheel vaarverbod op de rivier. Door overheidsmaatregelen moest het programma worden gewijzigd, net als vorig jaar toen de voorbereidingen voor de uitvaart van Prins Claus er de oorzaak van waren dat het Deltse programma moest worden aangepast.

Zoals gebruikelijk zit er een bijlage bij het decembernummer van ons bulletin, namelijk de acceptgirokaart voor uw bijdrage over komende jaar.

Net als vorig jaar is de minimale bijdrage € 7,—. Een hogere bijdrage is uiteraard van harte welkom.

De penningmeester ziet uw overboeking graag tegemoet.

Prettige feestdagen toegewenst en graag tot ziens in ons museum.

G. Schilperoort

NIEUWE VRIENDEN

De hieronder genoemde personen hebben zich in de afgelopen maanden aangemeld bij onze Vriendenkring. Wij heten deze nieuwe vrienden/vriendinnen van harte welkom.

L	20765	A.M. Douma en	
L	20766	P.M.B. Schrieken	Rotterdam
L	20807	L.J. Heukels en	
L	20808	D. Heukels-de Knecht	Rotterdam
L	20408	P.Petrejus-Bezemer	Barendrecht
HW	10539	J.A. Snajjer-Roos	Maasdam
HW	10354	C.J. Sonneveld	Oud-Beijerland
HW	10665	P.H. Vree	Maasdam

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

Tijdens de laatst gehouden Vriendendag, hoorden we de heer Groeneveld vertellen over een schoolmeester in Sint-Anthoniepolder. Deze schoolmeester kon les gaan geven aan de schooljeugd, op voorwaarde, dat hij zou huwen met de weduwe van zijn voorganger.

Wellicht is dit verhaal niet bij alle vrienden bekend, daarom volgt nu het verhaal van de schoolmeester van Sint-Anthoniepolder, zoals dit in 1934 in het Nieuwsblad is gepubliceerd. Daarna volgt een artikel uit 1962 over de school aan de Oudendijk te Strijen. Ook dit artikel is letterlijk overgenomen uit het Nieuwsblad.

“Sint-Anthoniepolder.

22 juni 1934.

VAN EEN SCHOOLMEESTERSBENOEMING.

Nu de opheffing van de openbare school alhier vast staat lijkt het ons niet on aardig hieronder te laten volgen een overdruk van het schoolblad: “Ons Onderwijs” en als eene bijdrage tot de geschiedenis van ons onderwijs in verlopen dagen, leveren wij hier de: “Benoeming van een schoolmeester te St. Anthoniepolder. Nadat de schoolmeester Cornelis van Nes in 1764 voor den tijd van 10 jaren uit holland gebannen was, werd Arij van Harthals door den Ambachtsheer Baron van der Does, Heer van Noordwijk, naar St. Anthoniepolder gezonden, om daar de functien van schoolmeester, koster, voorzanger, doodgraver, gerechtsbode enz. uit te oefenen. Slechts zes jaren was hij daar werkzaam, hij stierf en de plaats was weder vacant. Niet lang evenwel. Cornelis Druijt, een kuiper, die van tijd tot tijd de gemeente doorging om de defecte karntonnen en emmers der boeren te repareren, kreeg begeerte om de vacante positie te vervullen, zodra mogelijk vervoegde hij zich bij den heer De Coningh te Mijnsheerenland, zaakgelastigde van den Ambachtsheer en verzocht om de aanstelling van schoolmeester enz. te St. Anthoniepolder (bij Dordrecht).

Kunt gij lezen, schrijven, rekenen en psalmzingen was de vraag van den heer De Coningh: O, Ja mijnheer! En landmeten ook! Dat is goed. Maar er is nog iets. De meester heeft een weduwe en twee kinderen nagelaten, daar zitten we mee. Zijt gij getrouwd? Neen, mijnheer! Welnu, als gij nu eens kondet besluiten om de weduwe te trouwen, zoodra dat kan, dan geloof ik dat gij groote kans zoudt hebben. Best Mijnheer!

Onze kuiper ging heen. Maar kwam binnen acht dagen terug met de boodschap, dat hij met de weduwe klaar was en beloofde haar te huwen.

Dan zijt gij schoolmeester, enz. sprak de heer De Coningh. En zoo was het.

Van 1770 tot 1819 heeft Cornelis Druijt al die betrekkingen met eere bekleed. Al

boden werd om deel te nemen aan het H. Avondmaal en voor drie weken werd geschorst in zijne betrekking als voorzanger, omdat zijne vrouw drie maanden te vroeg bevallen was, dat kon hem in zijne reputatie geen kwaad doen in eene gemeente, waar het censurereen een vast driemaandelijks werk was.

Driemaal werd in de gemeente een predikant afgezet, een ouderling gecensureerd, omdat hij zich aan het H. Avondmaal bez... had; een ander omdat hij in huiselijk ongenoegen met zijn vrouw leefde. Bij zulke voorvallen werden kleinigheden als met meester Druijt voorvielen spoedig vergeten. Druijt werd spoedig een beroemd onderwijzer die tal van kostleerlingen of zooals ze toen juister genoemd werden, kostgangers kreeg, die hij met ijzeren hand regeerde.

Zijn oud-leerlingen, waarvan er nog leven, beschrijven hem als een grof, sterk en gespierd man, voor wie jongens van 18 en 19 jaar zaten te beven. Zijn zaak (!) ging spoedig zoo goed, dat hij tusschenbeide het armbestuur dan eens 300, dan weder 500 gulden op goede interest kon voorschieten. Jaarlijks werden in het schoollokaal een vette os en twee varkens geslacht, waarbij de oudste leerlingen hunne hulp moesten verleen. Hij schijnt wijzer geweest te zijn dan zijn ambtgenoot te Cillaarshoek en zich van deelneming in de twisten van dien tijd onthouden te hebben. Deze toch was lid van de gewapende burgercompagnie, die in 1787 op bevel van den Schout van Maasdam, Cornelis Kluit, den togt naar Dordrecht begon, om de Pruisen te helpen terugslaan, maar onderweg door een panischen schrik bevangen, overhaast terugkeerden. Druijt werkt als schoolmeester onvermoeid voort. Het getal zijner oud-leerlingen mindert jaarlijks, maar nog zijn zij te kennen aan hun vaste handteekening en aan hunne psalmvastheid. In 1819 stierf hij en het prestige van den schoolmeester ging onder zijn opvolger, die bij zijn menigvuldige betrekkingen nog het barbieren voegde, geheel verloren”.

“HET SCHOOLTJE AAN DE OUDENDIJK HEEFT WEL EENS SLECHTERE TIJDEN GEKEND

Sinds de heer J.D.H. Folkers de leiding heeft, gaat het steeds crescendo. Er staat een flinke bries uit oostelijke richting, die de toppen van de bomen, welker groenpracht al aan het vergelen is, doet buigen. Verlaten is de dijk, geen sterveling laat zich zien. Ja toch, een manneke van een jaar of vier komt met zijn autoped nieuwsgierig nader. Een geit ligt langs de dijk achter een bouwvallig schuurtje. Zij mekkert. Schapen en koeien in de weiden dicht langs de dijk en verder in de polder draaien twee windmolens er lustig op los. Er heerst rust. Hier wonen mensen, die houden van de vrije natuur van het buitenleven, ver van het gewoel der moderne tijd. Het is nu half in de middag, omstreeks drie uur. De Oudendijk lijkt

uitgestorven, hoewel een uurtje geleden nog de auto's bij tientallen over de kronkelige weg raasden. Toen ook klonk er gezang uit het sterk verouderde schooltje aan de Oudendijk. Een schooltje, dat nodig aan vernieuwing toe is, als men het zo van buiten beziet. Wanneer men er echter binnenkomt, is men verrast.

Niets van de ouderdom van buiten is in de twee ruime lokalen te merken. Er heerst bovendien een gezellige sfeer. Daar moet het prettig leren zijn onder leiding van een prettige meester en dat vinden de leerlingen van de heer J.D.H. Folkers, die sinds 1 april 1953 de scepter zwaait toch zeker.

Van der Kolff.

Het schooltje heeft al tientallen jaren storm en regen getrotseerd. In 1879 - dus 82 jaar geleden - werd het officieel in gebruik genomen. Dat gebeurde op een koude morgen in december. Toen begon meester Van der Kolff, een legendarisch geworden figuur op de Oudendijk, met het lesgeven van ongeveer een vijftigtal kinderen. Nooit meer is het leerlingen-aantal zo hoog geweest, als in die eerste jaren. Na meester Van der Kolff, die tot 1917 bleef, kwam de heer T. de Jong, de kinderen van de Oudendijk onderwijzen. De heer Barendrecht volgde hem op in 1929, terwijl de heer Van Wellie van 1932 tot 1935 de leiding had. Meester F.J. Hamel vertrok in 1952. Ruim een jaar is er toen een meesterloos tijdperk geweest. Het aantal leerlingen was gedaald tot ongeveer elf en het duurde lang voor het schoolbestuur iemand had gevonden, die bereid was zich in te zetten voor het behoud van de school. De heer Folkers is zo iemand. Sinds hij het bewind voert is het steeds crescendo gegaan.

Verbeteringen.

“Toen ik kwam, was het een “troep””. De banken waren hard aan vernieuwing toe, er moest nodig worden geschilderd, de vloer moest nodig worden gerepareerd en nog meer van die dingen. Gelukkig toonde het gemeentebestuur begrip en veel is reeds verbeterd”. Buitengewoon blij was het tegenwoordige hoofd, toen enkele jaren geleden enkele gezinnen met schoolgaande kinderen op de Oudendijk kwamen wonen. Het leerlingenaantal steeg daardoor gestaag en naderde de dertig. In die tijd kreeg de heer Folkers er in mevr. Roskam van Klaaswaal een uitstekende onderwijzeres bij. Zij ging de eerste tot en met de derde klas lesgeven, terwijl de heer Folkers de hoogste drie klassen voor zijn rekening nam. Zo is het nu nog steeds en dat de mensen aan de Oudendijk en uit de omgeving de goede resultaten wel zagen, bleek uit het steeds weer groeiende aantal leerlingen. Op het ogenblik

telt de school vier-en-veertig leerlingen, zodat de goede jaren van het begin heel dicht worden benaderd. “Het vertrouwen in de school is teruggewonnen”, zegt de heer Folkers. “Ik geloof, dat het komt door de goede wijze van lesgeven. Bovendien krijgen de leerlingen bijna individueel onderwijs, omdat er zo weinig zijn”.

Belangstelling.

Ook op de ouderavond blijkt, dat de ouders zeer belangstellend zijn. Haast iedereen is altijd present. Het schooltje is dan veel te klein. Ook de Floralia, die onlangs is gehouden in een groot succes geworden. Deze bracht toen ruim F 1.300,- in het laatje. Een dergelijke tentoonstelling in 1958 maakte de school bijna F 1.000,- rijker. Van dit geld zijn enkele waardevolle “leermiddelen” aangeschaft. Er kwam een radio en ook een filmapparaat. Er kwamen fluiten voor het muziekonderwijs en nog meer van die “kleinigheden” die het lesgeven tot een plezier kunnen maken. Nu staat er nog een geluidsfilminstallatie op het verlanglijstje van de heer Folkers.

Muzikale vorming.

Voor de muzikale vorming vindt de heer Folkers erg belangrijk. Er wordt niet alleen gezongen, maar er wordt ook een notenschrift geleerd. Bovendien heeft elke leerling in de vierde en vijfde klas een fluit, waarop hij zijn kennis kan “uitproberen.” In 1958 gelukte het de heer Folkers zelfs met 16 kinderen uit de eerste tot en met zesde klas het certificaat van het Gehrels Instituut, aangesloten bij de Maatschappij ter bevordering der Toonkunst te behalen. Zo iets hebben weinig eenmansscholen gepresteerd en de heer Folkers is hier dan ook bijzonder trots op. Belangrijk vindt hij ook de schoolconcerten, die elk jaar in Klaaswaal worden gehouden. De kinderen leren dan de muziek begrijpen. Op het schooltje aan de Oudendijk wordt dus goed gewerkt en alle mensen aan den Oudendijk erkennen dat. Eigenlijk is de Oudendijk in twee gedeelten te verdelen. Het gedeelte tot café, “De Viersprong”, waaraan de school staat en het gedeelte van “De Driesprong” naar de Munnikkendijk in Westmaas. Dit laatste gedeelte is een beetje vervreemd van het andere en dat is er dan ook voornamelijk de oorzaak van, dat kinderen van dat gedeelte hoofdzakelijk de scholen in Westmaas bezochten. Gelukkig is er veel veranderd en kan men tegenwoordig ook kinderen van het “Westmaase”-gedeelte op de school aantreffen.

Weinig gemeenschap.

“Toch is er weinig gemeenschap” zegt de heer Folkers. “Dat kan ook niet met zo weinig mensen. Er is dan ook maar een vereniging en dat is de Vrouwenvereniging, die altijd vergadert in het tweede lokaal van de school. Er is ook enige tijd ‘n meisjesvereniging geweest, maar door gebrek aan leden moest die worden opgeheven. Verder worden er weinig vergaderingen op de Oudendijk gehouden. Eenmaal per maand is er dan nog kerkdienst, maar voor de rest bepalen de bewoners van de Oudendijk zich hoofdzakelijk tot de verenigingen in Strijen en Klaaswaal. Een bijzonderheid is, dat bijna elk gezin, dat woont langs, het gedeelte, waarlangs ook de school staat, lid is van de Stijense Volksuniversiteit. Vrijwel niemand slaat ooit een avond over en dat is voor de heer Folkers, die bijna allen heeft lid gemaakt, een prettige gewaarwording.”

P.J. Pot

DE VRAGENRUBRIEK

Antwoorden

Op vraag 557 is een antwoord gekomen. De vragensteller heeft intussen bericht ontvangen.

Vragen

Er is slechts één vraag ontvangen.

558.

Cornelis Groen tr. Adriana van Maanen.

Hieruit:

1. Grietje Groen, geb. Oud-Beijerland 13-4-1871, tr. Oud-Beijerland 17-8-1893 Jan van Wolferen, geb. Oud-Beijerland 16-8-1867.

Gevraagd: verdere gegevens van Cornelis Groen en Adriana van Maanen.

U wordt van harte uitgenodigd om uw vragen, die betrekking hebben op de Hoeksche Waard, in te sturen naar:

P.W. van Hulst

Ruigoord 133

3079 XP Rotterdam

e-mail: genealogie@streekmuseumhw.nl

Vergeet niet een postzegel in te sluiten.

Peter van Hulst

GENEALOGIE

Ongemerkt voor velen konden vanaf oktober 2003 bezoekers van de studiezaal van het Streekmuseum naast de bekende en vertrouwde kaartenbakken ook gebruik maken van de computer in de studiezaal om onderzoek te doen.

Mogelijk dat sommige bezoekers enigszins teleurgesteld zullen zijn door de beperkte hoeveelheid informatie die zij aantreffen op de computer; echter u moet wel bedenken dat toen ruim 30 jaar geleden begonnen werd met het maken van

de fiches, in die beginperiode de nuttige opbrengst ook relatief gering was. Dankzij jarenlange inspanningen van vrijwilligers is de verzameling uitgegroeid tot een waardevolle bron. Deze opmerkingen mogen worden beschouwd als een impliciete oproep aan vrijwilligers om bronnen beschikbaar te stellen en/of te vervaardigen. Wellicht ten overvloede. De huidige fichesverzameling blijft bestaan en kan dus als vanouds geraadpleegd worden.

De bestanden op de computer zijn opgeslagen in een formaat (vorm) dat PDF (Portable Document File) genoemd wordt. Langzamerhand is dit formaat een internationale standaard geworden in documentverwerking. Door middel van een zoekopdracht kunt u de bestanden doorzoeken.

Een afwijking op onze norm zijn de genealogische gegevens van 's-Gravendeel en omstreken die door een vriend van het Streekmuseum ter beschikking gesteld zijn onder de voorwaarde dat zijn gegevens in de door hem gecreëerde samenhang intact blijven. Deze informatie is door middel van het genealogieprogramma Hazadata te bekijken.

De opbouw van de bestanden op de computer is als volgt:

1. Bronnen, daar treft u aan:

Oud-Beijerland - Oud Notarieel Archief, inv. nr. 522 t/m 535 en 556

Oud- en Zuid-Beijerland - Oud Rechterlijk Archief, inv. nr. 2 t/m 3

Goudswaard - Impost begraven 1719-1799

Goudswaard - DTB 1, 1641-1660

's-Gravendeel - Registre Civique 1811

2. Streekgenealogie

Hier vindt u enkele genealogieën zoals wij die van verschillende vrienden ontvangen hebben. Opname volledig naar analogie van de SG-nummers in de mappen.

3. Advertenties

Deze groep is gevuld met advertenties uit regionale bladen van het jaar 2003, aangevuld met enige advertenties uit landelijke dagbladen. Hierop zal voortdurend aanvulling plaatsvinden.

Naast de computer ligt een korte handleiding hoe de computer te bedienen.

Aan de bronnen die de laatste tijd bewerkt en geficheerd zijn, zijn toegevoegd:

Maasdam, ORA, nr. 1

Numansdorp B.S. Huwelijken 1850

Bij de afdeling streekgenealogieën is een aanvulling ontvangen op:

nr. 822 Batenburg

Peter van Hulst

OVER KEUVELS, KLEPBROEKEN EN EEN

Het onderstaande verhaal is geschreven door mevr. Nel Snijders-Meijer, wonende te Heinenoord. De redactie dankt mevr. Snijders voor deze bijdrage.

Eind jaren zeventig zijn mijn man en ik verhuisd vanuit Rotterdam naar Goidschalxoord in Heinenoord. Mijn schoonvader Dirk Snijders zei toen: “Goh dan gaan jullie terug naar de honk, want de Snijders komen uit de Hoeksche Waard.” Hij vond het heel leuk dat wij naar de Hoeksche Waard vertrokken. Meer is er eigenlijk toen niet over gesproken.

In het begin van het jaar liet de tante van mijn man een aantal keuvels zien die van haar moeder waren geweest, Rebekka Snijders. Tante (S)jaan vroeg aan ons of wij deze keuvels wilden hebben. Het leek ons een beter idee om deze te schenken aan het Streekmuseum.

Door het enthousiasme van Gonnie van den Berg (Streekmuseum) zijn wij ons meer gaan verdiepen in de familiegeschiedenis. Ondertussen heeft tante Sjaan nog van alles tevoorschijn getoverd: zes keuvels, waaronder drie rouwmutsen. In zeer goede staat. Spelden voor in het haar. Een borduurwerkje van haar oudste zuster Rebekka, geboren 23 februari 1910 en gestorven op 10 februari 1930. Zelfs de rouwkaart en een foto van Rebekka kwamen tevoorschijn. Een zwart zondags vrouwenjasje en klepbroeken. Een kopie van het trouwboekje en de trouwaankondiging zijn ook aan het museum geschonken. Er kwam zelfs een uniek fotoboek tevoorschijn, met dames en heren in klederdracht. Allemaal familie, alleen waren er geen namen bij vermeld. De eerste foto is gedateerd rond 1860.

Maarten Snijders en Rebekka van Rij trouwden op 6 mei 1909 in Heinenoord. Zij kregen zes kinderen: Rebekka - Arie - Dirk - Willem - Jaan en Bram. De twee jongste kinderen werden geboren in Rotterdam. Dit is ook te zien in het trouwboekje. Hier staat heel modern een stempeltje i.p.v. een handgeschreven naam van de gemeente. In het begin van het huwelijk heeft men gezworven door de Hoeksche Waard, van de Blaaksedijk naar Zuid-Beijerland. Toen naar Zuidland verhuisd, maar toch weer terug naar de Hoeksche Waard. Via Zuid-Beijerland en Mijnsheerenland uiteindelijk de verhuizing uit de streek naar de Charloise Lagendijk 272 te Rotterdam.

Tante geeft aan, dat het een gezellig gezin was. Mijn schoonvader speelde trekzak in de schuur en men ging vaak naar de Blaaksedijk voor een familiebezoek. Na de dood van haar zus Rebekka was tante Sjaan de enig overgebleven dochter in het gezin. Zij verliet het gezin op 14-jarige leeftijd om in betrekking te gaan bij de plaatselijke melkboer. Het is niet geheel duidelijk wanneer Rebekka Snijders gestopt is met het dragen van de keuvels. Het idee is dat de keuvels door Rebekka Snijders gedragen zijn tot zij zich definitief vestigde in de stad. Er is nog een foto dat zij de keuvel op had bij de trouwerij van mijn schoonouders (1942). Zij droeg de keuvel niet meer dagelijks, maar bij speciale gelegenheden.

De spullen zijn geschonken door Mevr. J. de Laat-Snijders, 85 jaar, wonende te Rotterdam en enig overgeblevene van het gezin van Rebekka en Maarten Snijders. Namens mevr. J. de Laat-Snijders brachten de heer en mevr. Snijders de schenking naar ons museum.

300 JAAR MERKLAPPEN

In het Streekmuseum “Hof van Assendelft” te Heinenoord wordt van 1 t/m 30 april 2004 een merklappententoonstelling gehouden getiteld “300 jaar Merklappen”.

Het museum bezit een grote collectie antieke merk- en stoplappen. Hieruit zal een selectie worden gemaakt. Uit de privé-collectie van Joke Visser uit Breda zullen merklappen uit Engeland, Frankrijk en Duitsland te bezichtigen zijn.

De gehele collectie is recent geconserveerd, beschreven, gefotografeerd en ge-restaureerd door Joke Visser en haar man.

Op donderdagavond 8 april en op dinsdagavond 20 april 2004 zal Joke Visser een lezing met diapresentatie verzorgen. Na afloop zal zij merk- en stoplappen bespreken, die door bezoekers zijn meegebracht.

Openingstijden museum en merklappententoonstelling:

di. t/m. za. 14.00 - 17.00 uur

zaterdag: 10.00 - 12.00 uur

Lezingen op 8 en 20 april 2004: aanvang: 20.00 uur.

Museum geopend om 19.00 uur.

Gonnie van den Berg-van Hertum

VRIENDENDAG 11 OKTOBER IN PUTTERSCHOEK

Gastvrij werden wij, vrienden van het Streekmuseum, ontvangen in het gebouw “De Hoeksteen” in Puttershoek

De heer Jan Groeneveld van Historisch Puttershoek vertelde het een en ander over de geschiedenis van het dorp waar we te gast waren.

Dank zij de heer Van Es van der Have is er heel wat bekend over de Putters-hoekse geschiedenis.

Allereerst de naam.

Het dorp heette aanvankelijk “hoek” of Hoeke. Het was in de Middeleeuwen een kleine nederzetting in een hoek tussen twee dijken. Hoeke was een ambachtsheerlijkheid en in 1363 had een “ambachtswijf” de “heerlijke rechten”, Hadewijn Janswijf van Burgen.

De naam Puttershoek is ontstaan omstreeks het jaar 1460. In die tijd waren er twee ambachtsheerlijkheden die allebei een Pieter als heer hadden, de één heette Pieter Abelszoon en de ander Pieter van Slingeland. De Hoek was van de Pieters en daarom werd de naam “Pietershoek.”

In de 17e eeuw veranderde de naam van het dorp in Puttershoek.

De naam Hoeksche Waard is ook al afkomstig van de heerlijkheid “Hoek”. In het jaar 1439, na de Sint Elizabethsvloed, werd de dijk van Puttershoek naar Heinenoord aangelegd, waardoor een polder ontstond die ‘Hoek’sche Waard werd genoemd.

Met deze informatie als uitgangspunt maakten wij een wandeling door het oude dorp en leerden we dat de twee oudste dijken, Weverseinde en Schouteneinde, boordevol verhalen zitten. Een expositie van foto’s van het voormalige Weverseinde in een zaal van “De Hoeksteen” had ons al een prachtige wijk getoond, die verdwijnen moest, omdat het Deltaplan dijkverhoging voorschreef. Gelukkig dat er veel fotomateriaal bewaard is gebleven.

Puttershoek, dat in het verleden op de route lag tussen Amsterdam en Antwerpen, had destijds op de 700 inwoners wel zeven logementen, waar de vermoeide reiziger met koetsen en paarden kon uitrusten. Er zijn er nog twee over: het veerhuis en de Posthoorn.

De wandeling voerde ons naar de Hervormde kerk, die in 1840 gebouwd is op de fundamenteën van de oude kerk, die in 1442 als rooms-katholieke parochiekerk, behorende onder het bisdom Utrecht, gesticht was.

De kerk heeft, behalve een orgel uit 1858, dat geschonken is door de douairière mevrouw Van de Wall Repelaer en gebouwd door J. Bätz & Co uit Utrecht, ook nog een kansel uit 1672 en een lessenaar uit 1773. Op de stenen vloer zijn enkele grafstenen te vinden, maar er liggen geen beenderen meer onder; die zijn alle weggehaald. De stenen liggen willekeurig. Sinds 1828 was het om hygiënische redenen verboden in kerken te begraven en omdat de kerk daardoor inkomen misliep, betaalde de wereldlijke overheid jaarlijks tien gulden als compensatie voor het gederfde inkomen. Tot aan de dag van vandaag wordt dat bedrag uitgekeerd, al is het nu in Euro's, € 4,54. De overheid bleek dat bedrag jaarlijks uit te betalen zonder te weten waarvoor het diende. De heer Groeneveld kon de penningmeester, dank zij het boek van Es van der Have, informatie verschaffen over de aard van het uitbetaalde bedrag.

De kerktoren is via een eigen ingang te betreden. Buiten is echter nóg een deur en die leidt naar een arrestantenverblijf, dat zich onder de toren bevindt. In die cel bevindt zich nog een "stilletje", (een toilet met deksel) en de aanzet van een bedstee.

De wandeling langs de vliet toonde enige van de 18 Noorse woningen, die geschonken zijn door de bevolking van Noorwegen om de daklozen na de watersnood van onderdak te voorzien. De huizen zouden een levensduur van 20 jaar hebben. Ze staan er na 50 jaar nog, waren dus van goede kwaliteit. Eén is ge-

sloopt, vanwege een bestemmingsverandering, de andere 17 zijn nog bewoond. Enige films werden vertoond over het verleden van Puttershoek. De eerste was een film, die in 1964 voor het openluchtmuseum in Arnhem gemaakt is en die het hele proces van de –eens voor Puttershoek zo belangrijke - biezencultuur toont, van het inzaaien tot het matten van de stoelen, met alle tussenliggende fasen. Heel wat mensenhanden begeleidden dit proces.

We zagen nu, dat de raad “pak je biezen” wel eens heel nuttig kon zijn, zeker bij storm.

Een film uit 1937 (het jaar dat de suikerfabriek 25 jaar bestond), over de suikerfabricage, waarin alle behandelingen van de suikerbieten te zien waren, tot er een verzendklaar product was ontstaan, toonde ons een omslachtig productieproces, waarbij honderden arbeiders nodig waren, die door een vijftiental bussen uit België en Brabant werden gehaald.

Het vuile, modderige waswater werd in die tijd geloosd op de rivier De oude Maas. Eens per drie jaar werd die rivier door Rijkswaterstaat uitgebaggerd en het slib gestort in het Hollandsch Diep. Milieueisen waren er toen nog niet.

Een film over het hedendaagse productieproces gaf een heel ander beeld.

De teloorgang van een prachtige hoeve zagen we verbeeld in een film over de brand van de stee Rustenburg op 27 oktober 1997.

WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"

Deze keer een verhaal van de hand van Henk van Dam, lid van de werkgroep "Dialecten Hoeksche Waard".

Graag ontvangen wij ook uw verhalen van vroeger. Mocht u verhalen kennen van vroeger, neem dan contact op met:

Chris den Boer, Lindenlaan 28, 3286 XJ Klaaswaal; E-mailadres: chris.lenie@hetnet.nl.

Metten tram

Azzie zôd'n feerteg, faaifteg jaer geleeje naer de stad wou dan nammie den tram. Voor dag en dauw op, anders koj t' wel vergete om saeves een bietjie betaais thuis te zaain. Met te stad wier voor de mêeste Hoekschewaerders Rotterdam bedoeld. Vanof maain weunplaes Ten Hissert ree je dan over Numesdurp, Kluswaal, De Groep (Stougiesdaaik) en Krôdswaak nae den Blaeksendaak, waer alle tramlaine baai mekaar kwamme. Az alles volges plan verliep zatjie van daer uit in een 'mum van taaid' in de Rozestraet, 't endpunt van de RTM, zôdas de trammaeschappai toentertaaid hêtende. Dien tram was een twêede of derde hañds smalspoor trammechie daddal jaere in Frankraaik gereje had, maar da' nog goed genug was om baai oofs op 't eiland dieñst te doen. Nou, dat hemme gewete! 't Trammechie naer Voornen Putte hiette al sunt jaer en dag 't moordenaertie!

Hieronder zekkie een paar aerdegheidjies over 't reize mettien tram vertelle. D'r was redduur wat loos metta ding. Mette winterdag bevobbeld kojje d'r van op an dat 't zôô nou en dan fêêst zou weze. Me kenne ooïns aamel de Velo wel herinnere; net over de Barendrechse brug stong in den draai van den daaik de febriek waer ze (onder andere) apperate voor 't huishouwe maakte.

D'n tram kwam hier uit de polder tege den daaik op kreuken, met een hôop zuchte en steene. Dien daaik is têr knap hôôg, want ut was de waterkering van de Ouwe Maes, een wakerdaaik zôôgezeid. As 't 's winters hard vroom dan hajje de poppe an daïse. Dan wrêekte 't z'n eige datte stôômbuize van de lokemetief onderan, dat wil zegge ducht baai de grond, gemonteerd waere. De poolwind hat taermee dan vraai spel. 't gevolg was tan ok dat te cylindere van ut stôômmesjien hoegenaamd gêên stôôm meer kregre. Haai bleef dan ok erreges op de stoep onbewegegeluk staan en was nie meer vooruit te braande. De connucteur kwam dan met een opgestoke staertie langs de wegons met de opdracht an de reizigers dat iederêên uit mos stappe. Nou, da deeje we netuurluk graeg, baai zôôwat 10 graeje vorst! Met een krachtinspanning van een andere wereld kon het kevallie dan leeg bove op ten daaik komme. Ondertusse hañ we 't bekant ofgepikt daer op tien tramdaaik.

Een ander aerdegheitjie om te vertelle is het volgende. Iederêên wis tat de lesten tram nie deuring naer Den Hissert, maar 't op de tramhave (de Raaikshave) voor dien dag voor gezien hieuw. Daer stong ie dan mejje goeie gedrag. 't Is wel geweest damme med alle reizigers ginge lôôpe, den Buite-sluissen daaik uit. We

kwamme d'r rap achter dattat toch een rot end was. Daerom wier al gauw beslote om op te Middelsluis uit te stappe en daer de kuierratte te neme. Zôd wonne een berzie taaid. Op die manier lukte ut dan om tege hallef twêê 's nachs op Ten Hissert te arriveren. As ankommende jonges hañ we al gauw deur dat tat gelôôp niks was. Daerom heñ we 't un keertie met een machinist op een akkoortie wete te gooie. Nae wat gepraat was zaain idee om op te Have de wegons of te koppele en leegslaafs, dus met te lokemetief allêên, naer 't end te raie. De conducteur was al eerder op de Booitesloois ooigestapt; die zag de bui zeker al hange. Nou weet jie meschie nog wel dat in de lokemetief nie veul plaes was ingeruimd voor passegiers; op de stookplaes kon net de machinist staan. D'r wazze op tien aevend twêê passegiers, waer-onder ondergetekende. Maar gêên nôôd: dat was t'r dan an elleke kaant van de lokemetief êên. Buitebóórd wel te verstaan! Ut zel me tot in lengte van daege heuge hoe dat ritjie verlôôpen is. Zonder wegons kon die lokemetief netuurlik hêel wat meer as mè. Dus ging ut met een nôôdgang den Buitesluissendaak en de Schenkeldaak uit, naer ut endpunt op Ten Hissert. De lokemetief leek net een staigerend paerd, waeran ik m'n aaige met alle macht mos vasklampe om nie van z'n rug gegooid te worre. Daerbaai kwamme nog de rôók en de stôôm, 't was net ut vagevier. An de Schenkeldaak lagge nogal wat bochte in de rails. Azzie normaal dien tram al deur een draai zag komme dan ging da' mè veul horten en stôôte. 't Het tan ok weineg gescheeld of de reizigers laggen allebei in den daaikslôôt. Dat tie bochte zôd stôôtend en snokkend genome wiere kwam omdat op een hôôp plakke de rails voor meer dan de helleft uigeslete waere, en omdat de bochte nie schuin genog lagge. Affaain, we heñ t'r aamel levend van ofgebracht.

D'r binne in al die jaere met da' trammechie nogal wat ongelukke gebeurd. Baai maain is t'r aailuk maar êên grôôt ongeluk bekend; dat was op ten Blaekschendaak of daeromtrent. Den tram ree daer over een wissel, en toen d'r een paar wegons over waere ging dat wissel uit z'n eigen om. Van êên van de wegons scheurde ut balkon of. De mense die daerop stonge vielen op de rails. Dut ongeluk heb 't opdoeke van den tram erg duchterbaai gebracht. Dat er nog veul meer mis was val te begraaie.

Nog een weteswaerdigheidjie. Erges op de Groep stonge huissies an den ôôstekant van de trambaan. As 'n tram die huissies passeerde koj je beter je haand nieduit een raampie steke, zôd ducht ree die langs de geute van die huissies. Den tram ree op 't eiland ok deur de kern van Oubaailand, Kluswaal, Numesdurp en

Nieuw Baailand. Ok ging die over de Barendrechse brug tussen al ut aandere verkeer deur.

Tot slot nog tut: ‘t Is nog een taaidjie in de meule geweest of tattien tram vervange mos worre deur busse. Uiteinluk is tat ok gebeur. In ‘t begin van die busse was ‘t vervoer van meñse zôô geregeld: Twêê busse reeje achter mekaar teglaaik uit te Rozestraet weg. Op alle volgende stopplaese in Rotterdam wiere de meñse in den eersten bus gepropt, as haering in een ton. Asse dan zagge baai de leste halte an de Dorssestraetweg dat alles d’r in kon, dan ging dien twêêden bus trug! Toen wisse ze baai de RTM al wa surrevus was! We heñ wad ofgetobd met ta’ streekvervoer, maar ‘k had nie wille misse (zeg ek nou).

Henk van Dam

AANWINSTEN

Soms krijgen de medewerkers van het Streekmuseum de vraag, en een enkele keer ook wel eens het verwijt, van mensen die één of meer voorwerpen aan het museum hebben geschonken waarom deze voorwerpen niet zijn genoemd in deze rubriek. Het antwoord daarop is simpel: dat komt meestal door de tijd die verloopt tussen de opname van de aanwinsten voor deze rubriek en het uitkomen van het Bulletin. Voordat een Bulletin bij u in de brievenbus komt is er door diverse vrijwilligers de nodige tijd besteed aan het samenstellen ervan. Als een voorwerp in deze tijd wordt geschonken vindt de vermelding pas in het volgende Bulletin plaats. Het kan uiteraard een keer gebeuren dat een geschonken voorwerp abusievelijk niet wordt opgenomen.

Er zijn veel voorwerpen ontvangen in de afgelopen periode. Wij vermelden aan

zaken die te maken hebben met het landbouwbedrijf of de ambachten: een pootzak, een bietenspade, twee grote raamzagen waarvan één zonder zaagblad voor de wagenmakerij, een kleine graanzak, een stempel met opschrift: "H. de Geus Dzn. 'S-Gravendeel in Granen en Zaden", een kruishout (timmermanswerktuig om hout "af te schrijven", dat wil zeggen aangeven op het hout waar een bepaalde bewerking moest gebeuren) en drie houtklemmen.

Schenkingsen aan huis-

houdelijke voorwerpen waren: een wandbordje, een wanddecoratie met religieuze voorstelling, een kinderstoel met potje, een poppenwagentje, een theepot, een koffiemolen, een zeef, kinadruppels, een klutser, pollepelrek met deegroller, een stoffen koffiefilter, twee messing siervazen, een komfoortje, een inktpot, een kam met etui, een portefeuille, een pollepel en een krultang.

Aan kleding en ander textiel mocht het museum ontvangen: verschillende handwerkjes, onder andere een rood schoollapje en maaslapjes, smockwerk, een

boekenlegger, een boekomslag, een sierdoek om voor een keukenhanddoekenrek te hangen, een pak van zwart lakense stof met zwarte platte pet, een kindermutsje, pantoffeltjes, drie flanellen hemdjes, twee directoires met broderie, een nachthemd, een spencer (uit 1915), vier kanten keuvels, een zwart ondermutsje, een lijkenzak, drie

gehaakte kleedjes, drie kanten kragen voor japons, een kleedje, een handwerkklap, een kartonnen kaart met spreuk waarop kralen zijn genaaid, zwart band met gitten (kralen), een merklap, linnen band, twee blouses waarvan één met een kanten kraag, een themuts met borduurwerk, kaartjes met linnen knopen en een bedden-tijk.

Daarnaast werd ontvangen: een portefeuille van een zangkoor met inhoud, een tekencahier, een leerboek voor het tekenen van patronen, diverse handwerk-bladen, een massagerol, kunstschaatsen met laarzen, een koffertje met een frequentiemeter, een houten puzzle uit ca. 1915 van kinderen in klederdracht en op klompen, een houten schoolbankje voor twee kinderen met metalen frame en porseleinen inktpotjes (met opschrift “Bennet Furnishing Coy Ltd London & Glasgow”), brillen, etuis en brillenkokers, een doosje met kralen, een winkel-weegschaal met emailen schalen, een fototoestel, een lantaarn, een nood-kacheltje, een vloeiroller van steen, een slijpsteen, drie scheerapparaten, een messenslijper voor scheermesjes, een flessenspuit, een mouwophouder met zilveren sluiting, diverse blikken, een weckketel met thermometer, een koffie-loodje (een maatschepje), divers tekenmateriaal, soldaatjes van klei, een lineaal, een blokkendoos, een tol, een sigarenhouder, enkele bronzen lijstjes, een figuurzaag en een oliespuit met flexibele slang.

Tenslotte twee zwart glazen platen met ingegraveerde tekst. Eén ter herinnering aan de bouw van de nieuwe gasfabriek in Oud-Beijerland in 1925-1926 met de namen van burgemeesters en wethouders en van de Gascommissie en één ter herinnering aan het 40-jarig bestaan van de gasfabriek van Numansdorp in 1953 met de namen van de bestuursleden voor Numansdorp en Klaaswaal en de directeurs gedurende die veertig jaren.

Alle gevers bedanken wij voor het afstaan van deze voorwerpen aan het Streekmuseum.

R. van der Waal